

Tanórán kívüli tanulás az általános iskolákban – részvétel és megvalósítás

Imre Anna

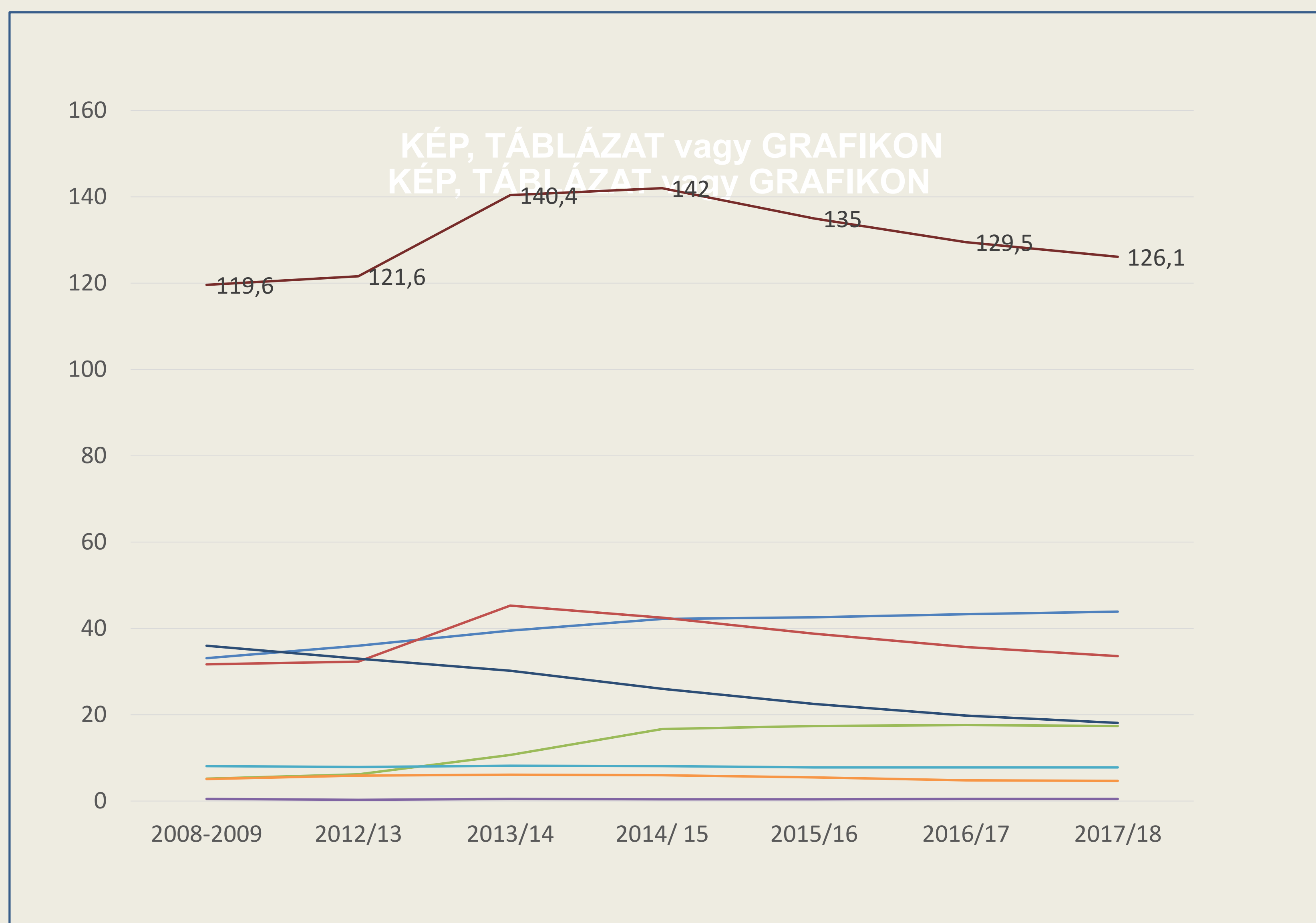
Oktatási Hivatal

Kutatási tapasztalatok (2019/2020 1. félév)

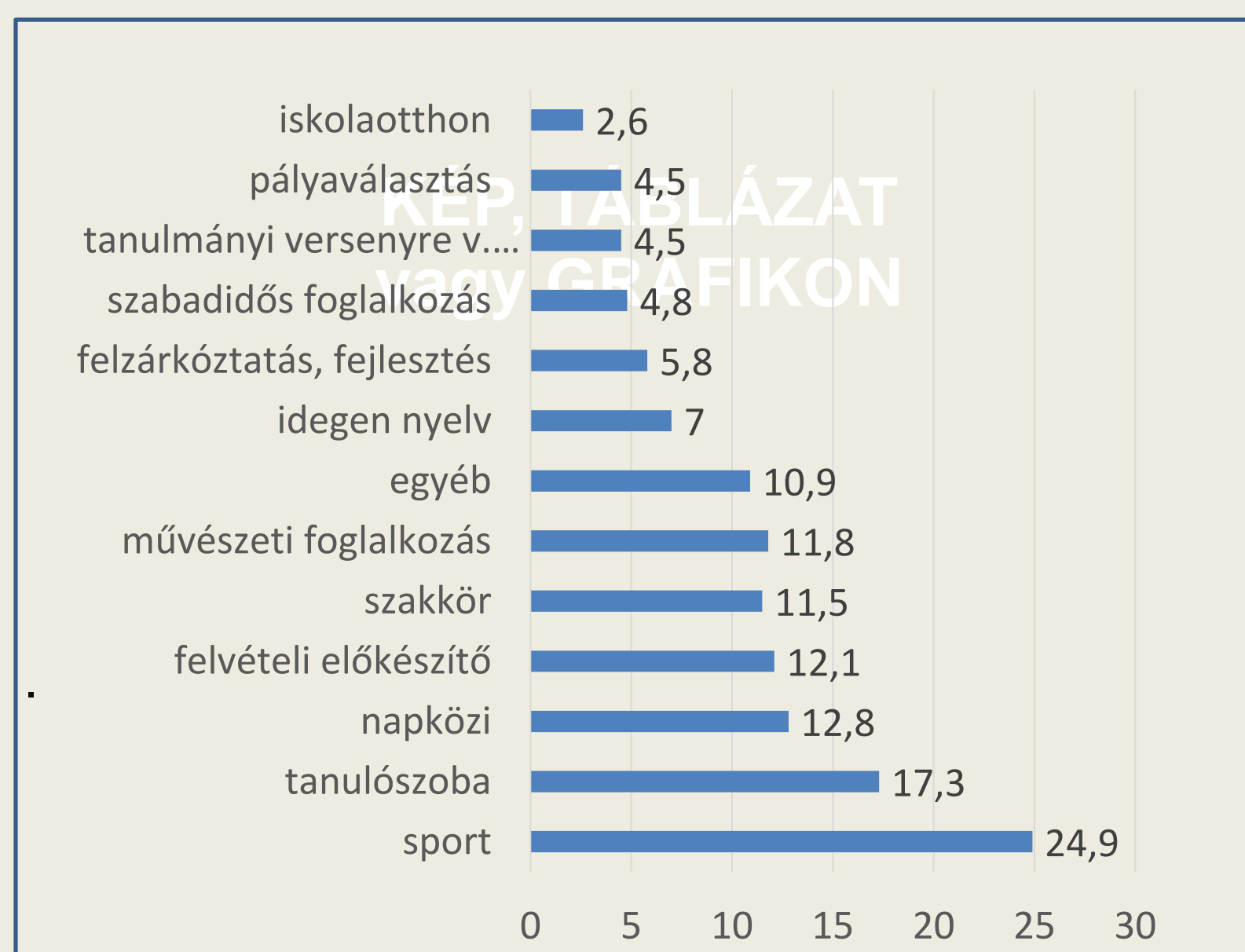
A tanórán kívüli foglalkozások iránti érdeklődés az ezredforduló után a fejlett országokban jelentős mértékben megnőtt. Az érdeklődés háttérében részben a tanulói motiváció növekvő csökkenése áll (Huang, 2013). A kérdés kapcsán megnövekedett kutatási tapasztalatok azt mutatják, hogy a tanórán kívüli foglalkozások a fejlődést támogató, kedvező tanulási környezetet biztosíthatnak a tinédzserkorba lépő fiataloknak (pl. Mahoney, 2005, Eccles, 2005, Miller, 2003). A tanórán kívüli foglalkozások jellemzően nem különülnek el az iskolától, az iskolák működése, adottságai sok szempontból befolyásolja a tanórán kívüli foglalkozások világát.

Hazai tendenciák azt mutatják, hogy a tanórán kívüli foglalkozásokban való részvétel a délután 4-ig tartó általános iskola 2013/2014 évi bevezetését követően átmenetileg megnőtt, majd ismét csökkenni kezdett, s visszarendeződőben van. Az egyes foglalkozások szempontjából azonban tartósan bizonyuló átrendeződési tendenciák is megfigyelhetők (pl. napközi, tanulószoba iránti igény növekedése).

Kutatásunkban a tanórán kívüli foglalkozások hazai alakulását igyekszünk követni egy kisebb mintán: két térség 22 általános iskolájában 22 vezetőt, 170 pedagógust és 303 5-8. évfolyamon tanuló diákot kérdeztünk meg online kérdőív segítségével az elmúlt három év tapasztalatairól. A kutatás két korábbi adatfelvétel mintájához és tapasztalataihoz is kapcsolódott.

A kérdőíves adatgyűjtés segítségével a tanórai kínálat kialakítását, a tanórán kívüli tanulási környezet jellemzőit és a tanulói részvétel vizsgáltuk közelebbről. A tanórán kívüli foglalkozások kínálatának kialakításakor figyelembe vett szempontok közül a iskolavezetők első helyen a tanulók igényeit említették (1-5-ös skálán 3,8) második helyen a pedagógusok igényeit, illetve felkészültségét (3,5) harmadik helyen a szülők igényeit (3,2). Ezt követték a tantervi célok (3,1), a helyben adódó lehetőségek (3,1) és az egyéb szempontok. A tanulók legnagyobb arányban a sporttevékenységekben vettek részt, ezt követően tanulószobai, napközis foglalkozásokon, szakköri foglalkozásokon és felvételi előkészítőn. A tanulók háromnegyede saját döntés alapján vett részt.

A tanórán kívüli tanulásban való részvétel mellett az erre fordított idő eltéréseinek hatását is vizsgáltuk a gyakori, azaz a minden nap, vagy majdnem minden nap részt vevők az alkalmi, heti 1-2 alkalommal részt vevők és a tanórán kívüli foglalkozásokon egyáltalán nem résztvevők véleményének összehasonlításával.

Megkértük a kérdőívre válaszoló tanulókat, hogy értékeljék, hogy mennyire kedvelik a foglalkozásokat, amikre járnak. A tanulók értékelése azt mutatta, hogy a gyakori résztvevők általában jobban kedvelik a tanórán kívüli foglalkozásokat, mint az alkalmi résztvevők.

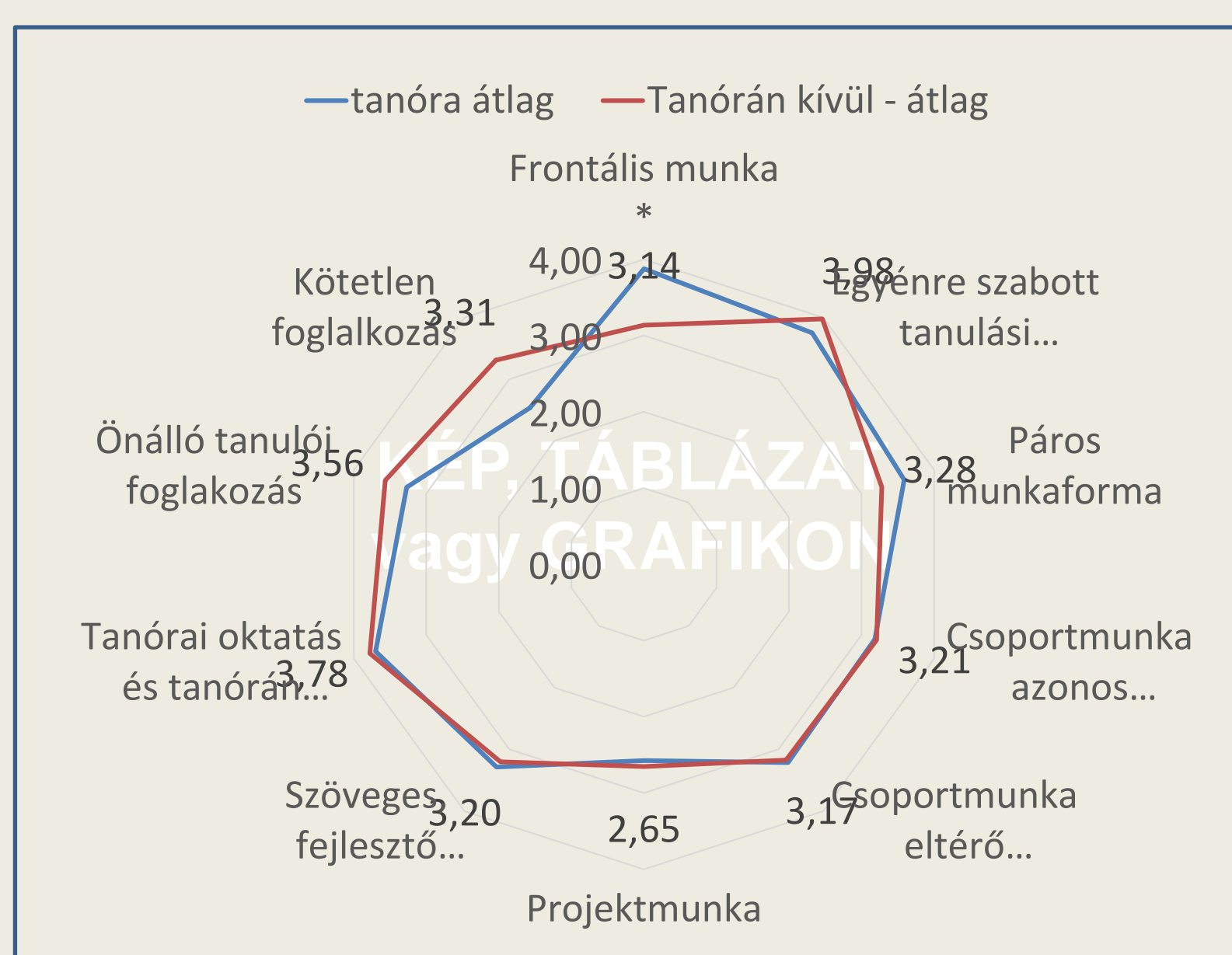
A tanulói részvétel hatását a tanulók percepcióin, nézetein is igyekeztünk vizsgálni, feltételezve, hogy az befolyásolhatja az iskolához való viszonyt, többek között például az iskolai tevékenységek megítélését, a tanulási órák kedvelését és a tanár-diák viszony megítélését is,

Egy állítássor segítségével a tanulók fentiekről alkotott véleményét igyekeztünk meg tudni. Az állításokkal való egyetértés egy fontossági sorrendet tett megragadhatóvá. A legnagyobb mértékű egyetértés a tanórán kívüli foglalkozásokhoz kapcsolódott, ezt követően azzal értettek egyet a tanulók, hogy új és érdekes dolgokat tanulnak a tanórákon. A legkevésbé azzal értettek egyet, hogy az iskola egy barátságos hely a tanulók számára. A legpozitívabb válaszokat azok a tanulók adták, akik a legtöbb időt töltenek egy átlagos héten tanórán kívüli foglalkozásokon.

Évfolyamok szerinti bontás azt is megragadhatóvá tette, hogy az 5+6. évfolyamokon jóval pozitívabb a tanulók átlagának véleménye, az e 7-8. évfolyamokon jelentősebb volt a negatív megítélés.

A pedagógusok oldaláról is vizsgáltuk a tanórán kívüli foglalkozásokat, többek között a fontosság és a megvalósítás vonatkozásában, a használt módszerek, ill. a szükségesnek ítélt pedagógus kompetenciák szempontjából. A pedagógusok nem láttak lényeges eltérést a fontosság és a megvalósítás lehetőségei között, de kismértékű eltérést azért megfigyeltek néhány területen, ahol a lehetőségek elmaradnak a fontosság szempontjából szükségesnek gondolt helyzettől. Ilyennek bizonyultak a tanult ismeretek, kompetenciák gyakorlati életben való alkalmazása, a szociális kompetenciák elsajátításának lehetősége, az egyéni igények, az idegen nyelv és az egyéni igények és szükségletek szerinti foglalkozások kialakítása.

A használt módszerek szempontjából a pedagógusok néhány területen azonosnak látták tanórán és a tanórán kívül használt pedagógiai eszközöket, néhány módszert inkább a tanórához, néhány más módszert inkább a tanórán kívüli foglalkozásokhoz társítottak. A tanórához kapcsolódott egyértelműen a frontális módszer, valamint a páros munkaforma. A tanórán kívüli foglalkozásokon gyakrabban alkalmazott módszerek között az kötetlen foglalkozás, az önálló foglalkozás és az egyénre szabott tanulási feladatok alkalmazása fogalmazódott meg a pedagógusok részéről.

Fontos kérdés az is, hogy a pedagógusok hogyan látják a tanórán kívüli tanulás hozzáadott értékét az eredmények, és a saját munkájukkal kapcsolatos változások tükrében, az elmúlt három év tapasztalatai alapján. A kérdésre adott válaszok visszafogott véleményét tükrözik, melyek a közepes és jó értékek közötti tartományban maradnak.

A visszafogott véleményeken belül a legkedvezőbb megítélést a tanulók érdeklődésének felkeltése kapta, ezt követően a tanulók egymás közti kapcsolata és a pedagógusok közti szakmai együttműködések. Ennél gyengébb, de inkább pozitív a változások megítélése a tanulók és a pedagógusok közti kapcsolat szempontjából. Jóval gyengébb értéket, de a pozitív tapasztalatok között megjelenik a tanulók tantárgyi teljesítménye is. Az egyetlen közepes alatti értéket a pedagógus munkaterhek kérdése kapta.

A pedagógusi válaszok között következetes eltérés jelentett a főváros - vidék dimenzió, valamennyi kérdés megítélésében a fővárosi pedagógusok bizonyultak borúlátóbbnak, a vidéki bizonyultak pozitívabbnak

TÁMOGATÓI LOGÓK

Támogatás: ...